

नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय
सेवाआयोग
सह-प्रशासक पदको लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम
पथम पत्र:- सार्वजनिक प्रशासन र सङ्गठन

पूर्णाङ्क १००
समय: ३ घण्टा

१ . सार्वजनिक प्रशासनको अवधारणा

- क. सार्वजनिक प्रशासनको बदलिंदो स्वरूप
- ख. उद्देश्य, कार्यक्षेत्र र महत्व, सार्वजनिक प्रशासन र नयाँ सार्वजनिक व्यवस्थापन
- ग. व्यवस्थापन र गैरसरकारी सस्थाका बीच साभेदारी र समन्वय
- घ. निजि सार्वजनिक प्रशासनको भूमिका र दायित्व
- ङ. सार्वजनिक प्रशासनको भूमिका र दायित्व
- छ. सार्वजनिक नीति, नीति निर्माण प्रक्रिया र कर्मचारीको भूमिका
- ज. सार्वजनिक प्रशासन र सामाजिक परिवर्तन

२ . संगठन र व्यवस्थापन

- क. संगठनको किसिम, र स्वरूप
- ख. संगठन निर्माणका आधारहरू
- ग. संगठन र प्रशासनिक सुधार
- घ. ने.सं.वि.को संगठनात्मक स्वरूप
- १. ने.सं.वि.का विभिन्न संगठन र तिनका जिम्मेवारी
- २. शैक्षिक र प्रशासनिक संगठन बीचको अन्तर सम्बन्ध
- ३. व्यवस्थापनमा नवीनतम अवधारणा, कुशल व्यवस्थापनमा हुनुपर्ने सिपहरू

३ . कर्मचारीतन्त्र (Bureaucacy)

- क. कर्मचारीतन्त्र र आधुनिक प्रशासनप्रणाली
- ख. कर्मचारीतन्त्र र सुशासन
- ग. कर्मचारीतन्त्र र कर्मचारीतन्त्रको राजनीतिक परिवेश
- घ. ने.सं.वि.को कर्मचारीतन्त्र

४ . कर्मचारी प्रशासन

- क. कर्मचारी प्रशासनका विविध पक्षहरू (नियुक्ति, बहुवा, सेवासुविधा निवृत्तिभरण) आदि
- ख. ने.सं.वि. को कर्मचारी प्रशासनमा देखिएका चुनौती र समाधानका उपाय
- ग. कर्मचारी प्रशासन र मानव संसाधनको विकास
- घ. कर्मचारी प्रशासनको उन्नयनमा ट्रेड युनियनको भूमिका
- ङ. कर्मचारी प्रशासनका संचालन विधि ।

- कार्यविश्लेषण (Job Analysis)
- कार्यविवरण (Job Description)
- कार्यमूल्यांकन (Job Evaluation)
- कार्यविस्तृतीकरण(Job Enrichment)
- कार्यालय समयको लचकता (Flexi Time)
- गुणचक्र (Quality Circle)
- उत्प्रेरणा (Motivation)

५ . सार्वजनिक प्रशासनका संचालन तत्वहरू

- क. समन्वय, संचार, नेतृत्व र विकास योजना तथा कार्यान्वयन
- ख. अधिकार प्रत्यायोजन (Delegation या Authority) तथा विकेन्द्रीकरण (Decentralization)
- ग. सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्यांकन
- घ. वार्ता गर्ने तरिका तथा सीपपरक सैद्धान्तिक ज्ञान
- ङ. निर्णय लिने प्रक्रिया (Decision Making Process) :- ने.सं.वि. को निर्णय र प्रक्रिया
- च. समग्र गुण व्यवस्थापन (Total quality Management)
- छ. निक्षेपण र ने.सं.वि.मा अपनाइएका विकेन्द्रीकरण तथा निक्षेप नीति तथा कार्यान्वयन र विविध पक्षहरू

६ . प्रशासन र सामाजिक दायित्व

- (क). सार्वजनिक प्रशासन र सामाजिक सुरक्षा
- (ख). सार्वजनिक प्रशासनमा समावेशीकरण, समावेशीकरणको उद्देश्य र भविष्यमा आइपर्ने चुनौती
- (ग). प्रशासन र सहसताव्दी विकासपक्ष
- (घ). प्रशासन, दिगो विकास र यसको पारस्परिक सम्बन्ध
- (ङ). लैंगिक समानता र सशक्तिकरण

७ . सुशासन र नागरिक अधिकार

- (क). सुशासन, नागरिक अधिकार र संवैधानिक व्यवस्था
- (ख) भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०५९ र सुशासन
- (ग) अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग एवं सतर्कता केन्द्र र सार्वजनिक लेखा समिति
- (घ) विद्युतीय शासन (e- governance) र यसको सुशासन सेवा प्रवाहमा भूमिका
- (ङ) सार्वजनिक उत्तरदायित्व र सार्वजनिक सुनुवाइ (Accountability and Public hearing)
- (च) नागरिक वडापत्र

८ . आर्थिक प्रशासन र लेखा

- (क). नेपालको आर्थिक नीति, स्रोत साधनको बाण्डफाण्ड र साभेदारी
- (ख). सार्वजनिक प्रशासन र आर्थिक प्रशासनको सम्बन्ध
- (ग). बजेट, सार्वजनिक खर्च, वैदेशिक स्रोत परिचालन
- (घ). लेखाप्रणालीका सिद्धान्त र सरकारी स्रेस्ता प्रणाली
- (ङ) आन्तरिक एवं अन्तिम लेखापरीक्षण र यसको सार्वजनिक उत्तरदायित्वसंग सम्बन्ध
- (च). भौतिक संपरीक्षण र यसको महत्व

प्रश्न योजना

प्रश्न १०X १० अङ्क = १००

सबै प्रश्नहरू अनिवार्य हुनेछन् ।

सबै खण्डबाट प्रतिनिधित्व हुने गरी प्रश्नहरू सोधिनेछन्

(माथि उल्लिखित प्रत्येक एकाइबाट पर्ने गरी विषयगत प्रश्नका लागि तोकिएका अङ्कका प्रश्नहरूका एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिनेछ ।

****

नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय सेवाआयोग

सह-प्रशासक पदको लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम
दोस्रो पत्र:- संविधान, उच्चशिक्षा र विश्वविद्यालय सम्बन्धी

पूर्णाङ्क : १००

समय : ३ घण्टा

१ संविधान सम्बन्धी

क) नेपालको संविधान र सबैधानिक विकासक्रम

(ख) नेपालको प्रचलित संविधानका प्रमुख विशेषताहरू, कार्यपालिका, न्यायपालिका र व्यवस्थापिको गठन प्रकृया, एक अर्काबीच अन्तरसम्बन्ध

(ग) शक्तिपृथकीकरण र सन्तुलन

(ग) संवैधानिक आयोगहरू : गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार

२. शिक्षासंग सम्बन्धित निकायहरू

क) शिक्षा मन्त्रालय, विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, ने.सं.वि.सेवा आयोग

(ख) शिक्षा मन्त्रालय, अर्थमन्त्रालय, विश्वविद्यालय अनुदान आयोग र तिनीहरूको भूमिका र ने.सं.वि.संगको अन्तरसम्बन्ध ।

३. नेपालमा उच्च शिक्षा

क) नेपालमा स्वीकृत विश्वविद्यालयहरू र तिनीहरूको वर्तमान अवस्था

(ख) नेपालमा उच्च शिक्षामा देखिएका चुनौती र भावी योजना

(ग) नेपालको शैक्षिक इतिहास र महत्वपूर्ण शैक्षिक घटनाहरू

(घ) नेपालमा उच्चशिक्षाको सम्वर्द्धनमा नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालयको भूमिका

(च) UNESCO तथा UNICEF र नेपालको शैक्षिक विकासमा यिनीहरूको भूमिका

४. नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालय ऐन नियम

(क). ने.सं.वि ऐन २०४३ (संशोधन सहित) ।

(ख) ने.सं.वि. शैक्षिक तथा संगठन सम्बन्धी नियम २०६७ (संशोधनसहित) ।

(ग) ने.सं.वि. शिक्षक तथा कर्मचारी सेवासर्त सम्बन्धी नियम २०६७ (संशोधनसहित) ।

(घ). ने.सं.वि.आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी नियम २०६७ (संशोधनसहित) ।

५ शिक्षा र राज्य :

क). शिक्षामा राज्यको भूमिका

(ख). शिक्षा र स्रोतव्यवस्था

(ग). सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रमा संचालित शिक्षा र चुनौतीहरू

६ समस्या र समाधान -

कुनै पनि समस्या बुझ्न र त्यसको समाधान गर्न सक्ने क्षमताको परीक्षण (यस भित्र उम्मेदवारको विश्लेषणात्मक सीप, नीतिगत ज्ञान र समाधानका बैकल्पिक उपायहरू सुझाउनसक्ने क्षमताको जाच गरिनेछ,)

प्रश्न योजना

प्रश्न १०X १० अङ्क = १००

सबै प्रश्नहरू अनिवार्य हुनेछन् ।

सबै खण्डबाट प्रतिनिधित्व हुने गरी प्रश्नहरू सोधिनेछन्

(माथि उल्लिखित प्रत्येक एकाइबाट पर्ने गरी विषयगत प्रश्नका लागि तोकिएका अङ्कका प्रश्नहरूका एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिनेछ ।

****